

הקהל, אע"פ שהוא אינו מבקש שיתירו לו, דאמר ר' שמעון חסיד [כריתות ו', ב'] כל [תענית שאין] בה פושעי ישראל אינה תענית שהרי חלבנה ריחה רע וכו'.^ל

^{אוצר החכמה}

קודם "כל נדרי" אומר בישיבה של מעלה ובישיבה של מטה על דעת המקום ועל דעת הקהל אנו מתירים להתפלל עם עבריינים לא.

ואומר "כל נדרי" ומפירין נדרים בשבת לצורך השבת^{לב}. וטעם ר"ת היה אומר בשם אביו: מיום הכיפורים זה עד יום הכיפורים הבא עלינו. ומורי הרואה ז"ל היה אומר שניהם: מיום הכיפורים שעבר עד יום כיפורים זה ומיום הכיפורים זה עד יום הכיפורים שיבוא עלינו, כדי לאפוקי נפשיה מפלוגתא ומספיקא. ואנן נהיגנן לומר: מיום כיפורים זה עד יום הכיפורים (זה) הבא עלינו^{לג}.

כולנו איחרטנא בהון וכו'. לפי שכל הנודר [נדריים כ"ב, א'] כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריבו עליו, א"כ אפילו מקיימין צריך התרה, לפי שכל הקהל אומרים אותו עם שליח ציבור הוו להו תלתא להתיר לכל חד וחד, ולשון "איחרטנא" קאי שפיר, ואין צריך לומר חוץ מגזירת הקהל ותקנתם וחרם יישוב, כי אין שליח ציבור [מתיר] אלא מה שהקהל מסכימין. ולפיכך נמי אין כאן טעם [ד] צריך לפרוט הנדר, כי להתיר שבועות ומילתא דאיסורא לא מסכימין לדעתו^{לד}.

החידושים סימן ק', והובאה בתוס' נדרים כ"ג, ב', וברא"ש ביומא שם. אולם הרבה גאונים וראשונים לא הסכימו לכך וכתבו לומר מיו"כ שעבר עד יו"כ זה. ראה ראב"ן שם ראבי"ה סימן תקכ"ח וברא"ש שם ובטור סימן תרי"ט, ועיין בסמוך סי' ל"ח. אמנם חלק מהראשונים הסכימו לדעת ר"ת. ראה בתשב"ץ סימן קל"ד ובאגודה שם וכ"כ המהרי"ל (עמ' שכ"ז), אולם דעת מורי הרואה לא הוזכרה בראשונים, אבל באחרונים כתבו כן. ראה שו"ת הרדב"ז סימן ל"ג ובשו"ת שאילת יעבץ ח"א סימן קמ"ה.

לד הסבר זה הובא בראבי"ה שם ובא לבאר דעת החולקים על ר"ת ומקורו בראב"ן שם והובא גם במרדכי רמז תשכ"ו.

ל כ"ה בראבי"ה ובמרדכי שם.

לא כ"כ התשב"ץ סימן קל"א. ועיין בארחות חיים סדר יו"כ סימן כ"ט ובכל בו סימן ס"ח ובטור סימן תרי"ט.

לב כ"כ הרוקח סימן רט"ו. אמנם רוב הראשונים כתבו דאין מפירין נדרים בשבת ולכן אמרינן "כל נדרי" מבעוד יום. ראה ראב"ן מסכת עירובין, ראבי"ה סימן תקכ"ט ובמרדכי שם רמז תשכ"ו וברא"ש יומא שם. ובשו"ת הריב"ש סימן שצ"ד לימד זכות לאומרים כל נדרי בלילה, דהוי צורך היום. ועיין בב"ח סימן תרי"ט בד"ה ומ"ש ונוהגין דכתב דלדעת ר"ת דאינו אלא תנאי ודאי אפשר להפר בשבת, ובמ"ג סק"ה כתב דמ"מ דמי קצת להפרת נדרים.

לג שיטת ר"ת היא בספר הישר חלק

בליל יום הכיפורים מותר לישן בבית הכנסת בשביל שמירת בית הכנסת שלא ידלק על ידי גרות לה.

קדיש של שחרית אומר בניגון של שבת ביום הכיפורים ובראש השנה ל.

במנחה ביום הכיפורים אין בו נשיאות כפים ל.

מותר אדם לרחוץ עיניו [משום] שהוא רפואה, כדאיתא במסכת שבת (ק"ח, ב'), ורפואה מותרת ביום הכיפורים כדאיתא במסכת יומא (ע"ז, ב') היו לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש לה.

מבדיל במוצאי [יום] כיפור בנר שכבה או בנר חדש לט.

נראה דבמוצאי יום הכיפורים יש להבדיל על נר שהודלק מבעוד יום כגון גרות שלנו, וראייה מפרק מקום שנהגו (פסחים נ"ד, א') כאן באור היוצא מן העצים וכו', וכן כתב ריב"א מ. וכן רבינו אבי"ה מ. אך ראיתי שמורי הרואה ציוה ליקח נר אחר שלא הודלק מבעוד יום ולהדליק מ. מיהו במוצאי יום הכיפורים שחל להיות בשבת דברי הכל צריך נר אחר ששבת דבעינן תחילת ברייתו מ.

צ"ה. ועיין שם דמשמע דהתיר להדליק נר אחר מנר הדולק בביהכנ"ס. ועי' ב"דרכי משה" סימן תרכ"ד אות ב'.

מא סימן תק"א.

מב כוונת מורי הרואה הוא לקחת נר חדש ולהדליק אותו מנר שדלק כל היום. וכן דעת האגודה בסוף יומא וז"ל: "ונראה דצריך להדליק נר אחד להבדלה ולא נר שדלוק בבית הכנסת, דלא הודלק להאיר, וק"ל במס' ברכות נר שהודלק לכבוד אין מברכין עליו, ואם יכבנו וידליקנו שנית יכול לברך עליו", ע"כ. וזו כוונת המחבר שכתב באות כ"ב שמבדילין בנר שכבה.

מג כ"כ בדרכי משה שם בשם מנהגים ישנים.

לה כ"כ המרדכי שם ובמגילה רמז תתכ"ט ובהגהות מיימוניות הל' תפלה פ"א אות ה' ו' ובאגודה שם.

לו ר"ל קדיש קודם "ברכו". וראה "דברי קהלת" עמ' 159 דניגון הקדיש לא היה בניגון הימים הנוראים.

לז תענית כ"ו, ב'. וכדעת רוב הראשונים ולא כדעת הבה"ג דכתב דנושאים כפים במנחה, ראה טור סימן קכ"ט.

לח כ"כ התשב"ץ סימן קל"ו.

לט כוונת רבינו לומר דנר שהודלק בבית הכנסת לא יבדילו עליו דהוא רק לכבוד, ולכן צריכין נר חדש. וראה בהערה כ"ג.

מ הובא באור זרוע הל' מוצאי שבת אות

לח

בענין אמירת "כל נדרי"

רבי יצחק ב"ר מרדכי

רבי יצחק בן רבי מרדכי היה מגדולי חכמי פרובינצא בתקופת הרשב"א ז"ל. מרבית התשובות שראו אור בספר "תשובות חכמי פרובינצא" ע"י הרב אברהם סופר ז"ל (ירושלים תשכ"ז) נכתבו על ידו ומיוחסות אליו.

קובץ נוסף המכיל תשובות רבות ממנו מצויים בכת"י פריז 1391, שם מופיעים גם פסקים ותשובות החתומות על ידו יחד עם הרשב"א ז"ל. מקובץ חשוב זה אנו מפרסמים תשובה מעניינת מרבינו רבי יצחק הנ"ל בנדון חילוקי המנהגים אודות אמירת "כל נדרי" בליל יום כפור ועל מסקנתו ההחלטית להמנע מאמירתו לחלוטין. יש לציין כי בספר זכרון - ויטע אשל, נדפס מכתבי רבי יוסף אלשקאר חלק מתשובה זו, וכן תשובה נוספת מהרלב"ג בנדון זה.

זאת התשובה ממורנו קדם זכרו.

ט"ז: שאלת ממני השר הנעלה יגדיל השם כבודך ויאדיר מעלתך על נסח "כל נדרי" הכתוב במקצת המחזורים אם ראוי לאמרו בליל יום הכפורים אם לא, ושיתבאר זה על אי זה פנים שיאמר, אם שיהיה ענינו היתר מה שנעשה מהנדרים ע"ד מיום כפורים שעבר עד יום הכפורים הזה, או שיהיה ענינו תנאי מתיר כל מה שיעשה מזה בעתיד, ר"ל מיום הכפורים הבא.

ואחר שרצית ארצה לפניך מה שנראה לי בזאת השאלה, אינני מסרב לכיוצא בך והנני כותב לך בקצרה מה שאליו דעתי נוטה בזה לפי הנמצא אצלי ממנו עם מה שביארתי במסכת נדרים, ואומר, זה הנוסח של "כל נדרי" נהגו לומר קצת בני צרפת על [פי] הנוסח הכתוב במחזורים להתיר מה שעבר מהנדרים והאסורים והשבועות והקונמות^א, ולפי שהוקשה לרבי^ב יעקב ז"ל היתר נדרים על הדרך הזה שהוא דבר שאין לו שרש כלל, שבש הנסחא ותלה המנהג באותה ששנינו פרק ארבעה נדרים (דף כ"ג:) והרוצה שלא יתקיימו נדריו וכו', והגיה במחזורים: דאנחנא נדרין מיום הכפורים זה עד יום הכפורים הבא, הכל כמו שכתוב בספר הישר^ב.

ב מהדורת ירושלים - סי' ק'. וטעמו משום "שאי אפשר להתיר את עצמו בלא חרטה דמעיכרא ובלא יחיד מומחה או ג' הדייטות. ועוד שהלכה כרב פפא דהוא בתראה דאמר שצריך לפרט הנדר". והאריכו רבותינו הראשונים טובא בישוב גירסת המחזורים, יעויין בשבלי הלקט הנ"ל, ראב"ן עירובין ובפירושי התפלה בכת"י, ראב"ה סי'

א וכך היא גירסת רב עמרם גאון בסידורו סי' ק"כ. [אך בכת"י המוזיאון הבריטי נוסף אחרי כן: אבל שגרו מתיבתא הקדושה שמנהג שטות הוא זה ואסור לעשות כן]. וכן הובא במאה שערים להרי"ץ גיאות בשם רב נטרונאי גאון ובשבלי הלקט סי' שי"ז בשם תשובות הגאונים מסדר רב האי גאון, וראה להלן.